కథా నిలయం
2683
శ్రీకాకుళం

ఎవరికోసం?

జానకిరామయ్యగారు రిటైరు అయేరుట

సుబ్బారావుకు ఉద్యోగం దొరికిందిట.

ఆ ఊళ్లో చాలామంది నోట ఆ మాటలే వినిపిస్తున్నాయి.

"ఏమిటయ్యా, మూడవ ప్రపంచయుద్ధం ముంచుకువచ్చిందనో. రష్యాకన్నా ముందుగా అమెరికా చంద్రమండలానికి మనిషిని పంపిందనో చెబుతున్నట్లు, అంత ప్రముఖ వార్తలా చెబుతున్నావు" అని మీరు నన్ను నిలదీస్తే నేను చెప్పలేను. నిజమే. దేశంలో ప్రతి రోజూ ఎంతమంది రిటైరు కావటంలేదు; ఎంతమందికి ఉద్యోగాలు దొరకటం లేదు? కాని, ఇది అన్నిచోట్లా జరిగినంత సహజంగా జరగలేదని నా అభిప్రాయం.

రెండు శుభకార్యాలు ఒక పందిట్లో చేస్తే ఉండే సందడే ఈ రెండింటికీ తటస్థించింది. ఇందులో వింతేమిటంటే, ఏ రోజునుండి జానకిరామయ్యగారు ఆఫీసుకు పోనక్కరలేదో, అదే రోజునుండి సుబ్బారావు ఉద్యోగం మొదలయింది.

ఊరిలోనే ఈ రెండింటినీ ఒకటిగా చేర్చి ఇంతలా చెప్పుకొంటుంటే ఇంట్లో మాత్రం నిమ్మకు నీరెత్తినట్లు ఉంటుందా మరి?

జానకిరామయ్యగారికి ఉదయం అయిదుగంటలకు లేచి, కాలకృత్యాలు నిర్వర్తించుకొని, స్నానం వగైరాపూర్తిచేసుకొని, అర్ధాంగి పెట్టే

ఉడికీ ఉడకని కూరతో భోజనం అయిందనిపించుకొని, ఎనిమిదిన్నర కల్లా యూనివర్సిటీ గేటుదగ్గర బస్సుకోసం కాపలా కాయడం అలవాటు. అది ఈ నాటిదా? ఆయన ఉద్యోగంలో చేరిన రోజునుండి, ఈ ముప్ఫయిఏళ్ళ సర్వీసులోనూ క్రమం తప్పకుండా జరుగుతూ ఉన్న కార్యక్రమం.

అలవాటు చొప్పున 5 గంటలకల్లా మెలుకువ వచ్చింది. ఇంక పక్కమీద ఒక్కక్షణమైనా పడుకోవాలనిపించక లేచి కూర్చున్నారు జానకిరామయ్యగారు.

"అప్పుడే లేచి కూర్చున్నారేం? ఈ రోజు తొందరలేదుగా?" భార్యామణి సుప్రభాతం పలికింది.

ఆమె మాటకు జవాబు చెప్పకుండానే వీధి అరుగుమీద కూర్చుని దంతధావన ముగించేరు జానకిరామయ్యగారు.

అప్పలమ్మ వీధి గుమ్మంలో కళ్లాపిజల్లి ముగ్గు పెట్టింది. ముగ్గు బుట్టా, చీపురుకట్టా కొట్టు గది తలుపువద్ద పెట్టి, వీధికొళాయినుండి బిందెడు నీళ్ళు తెచ్చింది. పెరట్లో నుయ్యి పేరుకు ఉన్నాదన్న మాటే గానీ, ఏప్రిలునెల వచ్చే సరికే అది రాచ్చిప్ప అయికూర్చుంటుంది. ఈ ఏడు లోతు చేయిద్దాము,ఆ ఏడు లోతు చేయిద్దాము అనుకొంటూనే పాతిక సంవత్సరాలు గడిపివేసేరు జానకిరామయ్యగారు.

"ఆఁ! మీరు లోతు చేయించేరు; నేను నీళ్ళు తోడుకున్నాను. ఈ ఏడో రిటైరు అయి కూర్చుంటారు. ఇంక మీవల్ల ఏమవుతుంది? ఏమయినా చేయిస్తే, మా సుబ్బడే చేయించాలి" అనేది గర్వంగా కొడుకును చూసుకొంటూ కామాక్షమ్మ.

"బాబుగారూ, మీ తానానికి నీళ్ళెట్టేను" అన్నాది అప్పలమ్మ.

దానిమాట పూర్తిగా వినవలసిన అవసరమేలేదు జానకిరామయ్య గారికి. అది "బాబుగారూ" అంటే, అతని స్నానానికి వేళయిందన్న మాట.

దండెంపై వేళ్ళాడుతున్న తుండుగుడ్డ తీసుకొని పెరట్లోకి వెళ్లేరు. నూతి చపటామీద బిందెతో నీళ్లు, చెంబు, పీట సిద్ధంగా ఉన్నాయి. రెండు చెంబుల నీళ్ళు బుర్రపై పోసుకొని, ఒళ్ళు తడిబట్టతో రుద్దుకొంటు న్నారు.

"అప్పలమ్మా, నీళ్ళు ఎక్కడ పెట్టేవే?" కోడలుపిల్ల కంఠం కొంచెం గట్టిగానే వినిపించింది.

"పెదబాబుగారి తానానికి పెట్టేనమ్మా."

"నీకు బుద్ధి ఏ కోశానా లేదే. అర్జెంటుగా నీళ్ళు కావాలని నేను చెబితే, అక్కడ తగలేసేవా? మళ్లీ గంటకి కాని కొళాయిదగ్గర నీళ్లు పుట్టవుకదా?"

"రోజూ నేను తెచ్చే మొదటి బిందె బాబుగారి తానానికే కదమ్మా పెట్టమంటారు?"

"రోజూ అయితే ఆయన తొందరగా వెళ్లిపోవాలి కాబట్టి, తెల్ల వారకుండా స్నానంచేసేవారు. ఈ రోజేం చేస్తారూ? పనా, పాటా? ఇంట్లో కూర్చోవడమే కదా?"

"బాబుగారి ఉద్యోగం?" అప్పలమ్మ ప్రశ్న అస్ఫుటంగా విని పించింది.

"రిటైరు అయిపోయేరే. ఇంక ఆర్జనలేదు. ఇంత తింటూ ఇంట్లో కూర్చోవడమే."

ఇంక ఆయనకు స్నానం చెయ్యబుద్ధికాలేదు. గబగబా ఒళ్ళు తుడుచుకొని లోపలికి వచ్చేసేరు.

"భారతీ, ఇంకా బిందెకు సగం నీళ్ళున్నాయి. నీ కెందుకేనా అవసరం అయితే తీసుకో, అమ్మా! నా స్నానం అయిపోయింది" అన్నారు కోడలుతో.

"అరబిందెడు నీళ్ళ నేనేం చేసుకొనేది? ఆయన స్నానానికి నీళ్ళు కావాలంటున్నారు. పది గంటలకల్లా ఆఫీసులో ఉండాలిట. రెండుకోసుల దూరం పోవాలాయెను. పైగా అక్కడ బస్సుకోసం పడిగాపులు ఉండనే ఉన్నాయి." భారతి మెల్లగా మాటలు విడిచింది.

'ఉదయాన్నే బస్సుకోసం పడిగావులు కాచి, రెండుకోసుల దూరంపోయి నిన్నటిదాకా తనూ నౌకరీ చేసేడు. అయినా ఎవరికీ ఆ చింత ఉండేదికాదు. ఈ రోజు........' జానకిరామయ్యగారి మనసు చికాకు పడింది.

*　　*　　*　　*

"తాతయ్యా, నాన్నమ్మ వంట అయిపోయింది" అన్నాది చిట్టి చేతులు పట్టుకు లాగుతూ.

"పదమ్మా, పద, నేనూ ఇప్పుడే వస్తున్నాను. ఈ అష్టోత్తరం కాస్త పూర్తిచేసి వచ్చేస్తాను" అన్నారు జానకిరామయ్యగారు.

మనమరాలు చిట్టి తొమ్మిదింటికల్లా స్కూలుకు పోవాలి. రోజూ తాతయ్యా, మనుమరాలూ సహపంక్తి భోజనాలు చేస్తారు. తాతయ్యతో పాటు తనూ ముఖానికి ఇంత విభూతి రాసుకొని, ముక్కు పట్టుకొని "భూం భూం" అంటుంది చిట్టి.

వంట ఇంటి గడపలో రెండు కంచాలు, పీటలు పెట్టి ఉన్నాయి.

"తాతయ్యా, పెద్దకంచం నీది, చిన్నకంచం నాది." రోజూ వంతులు వేస్తుంది చిట్టి.

"అయ్యో రామ! మీ రొచ్చి కూర్చున్నారేమండీ? ఆఫీసుకి వేళయి పోతున్నా దంటున్నాడు. ఇంకా అప్పలమ్మ కంచాలు తోమియ్యలేదు. ఈ రోజేం తొందరలేదు కదా? అరగంట ఆగితింటే తప్పా?" కామాక్షమ్మ కంఠం విసుగుదలతో వినిపించింది.

ఒకసారి విస్తరిముందు కూర్చుని లేవడం ఆయనకు అలవాటు లేదు. పెట్టిందేదో మౌనంగా తింటున్నారు.

"ఈ ఇంట్లో ఉన్నది మనుషులా, పశువులా? పది గంటలకల్లా ఆఫీసులో ఉండాలి. తలమ్ముకొన్న బతుకు అని చెబితే జ్ఞానం ఉండక్కర్లే?" భార్యపై విసుక్కొంటున్నాడు సుబ్బారావు.

కలుపుకొన్న మజ్జిగఅన్నం వెనక్కునెట్టి బొబోసన పట్టి లేచిపోయేరు జానకిరామయ్యగారు.

"తాతయ్యా, అన్నం అలా పారేసే వేం? ఒంట్లో బాగా లేదూ?" చిట్టి సానుభూతిగా ప్రశ్నించింది

"ఒంట్లో సరిగానే ఉందమ్మా. ఆకలి వెయ్యలేదు" అన్నారు.

"అమ్మా, నాకూ ఆకలిగాలేదే. కొంచెం అన్నం విడిచిపెట్టనా?" తల్లి అనుజ్ఞ అడిగింది చిట్టి.

"బియ్యం కొనలేకుండా ఉన్నాము. కంచంలో పెట్టిన అన్నం పారేసుకొంటే ఎలా? వండి పారబోసుకోడానికి ఇంట్లో ధనరాసు లేమీ మూలగడం లేదు." కూతురిని కసిరింది భారతి.

కోడలు మందలింపు జానకిరామయ్యగారికి చెంపన ఛెళ్లున తగిలింది. గోడవారన ఉన్న చెప్పులు తొడుక్కొని, వాణికోసం బట్టల స్టాండువైపు చూసేరు అక్కడ సుబ్బడిపాంటూ, షర్టూ, బెల్టూ వగైరా ఉన్నాయి. అతని వాణి కావడి పెట్టెమీద లుమ్మచుట్టి పడేసి ఉన్నాది.

ఏదో అనబోయి ఊరుకొన్నారు. వాణి మడతలు సరిచేసుకొని బుజంమీద వేసుకొన్నారు.

గుమ్మం దిగుతుంటే చిట్టి వచ్చింది. "తాతయ్యా, బస్సుదాకా నేనూ వస్తాను, ఇంకా మా స్కూలుకి వేళకాలేదు" అన్నాది.

"తెల్లారకుండా ఎక్కడకండీ ఆ పరుగులు? కాస్త పొద్దెక్కిపోతే మార్కెట్టునుంచి కూరయినా తేవచ్చుకదా? రోజూ సుబ్బడు తెస్తున్నాడు. ఈ రోజు వాడి కెక్కడ తీరుతుంది?" అన్నాది కామాక్షమ్మ.

తొడుక్కొన్న చెప్పులు గోడవారకు విసిరి చావిట్లో బల్లమీద కూర్చున్నారు,

"తాతయ్యా, ఆఫీసుకి పోవా?" మనుమరాలు తొందరచేసింది.

"పోనమ్మా. ఈ రోజు నాకు పనిలేదు." ఏదో వ్యధ గొంతుకలో గురగుర లాడింది.

"చక్కా నీకే మంచిది. హాయిగా ఇంట్లో కూర్చోవచ్చు. నాకయితే బోలెడు పనుంది. మా టీచరు ఏ లెక్కాలు వ్రాసుకు రమ్మంది. ఈ రోజు చాలా లెక్కలు చెబుతారుట" అన్నాది చిట్టి.

తాతయ్య జవాబు ఇవ్వకపోవడం చూసి "మరి నేను పోతాను, తాతయ్యా. హాయిగా ఇంట్లో కూర్చో" అని పరుగుతీసింది చిట్టి.

* *

అరగంట గడిచింది. ఇంట్లో యుద్ధం సద్దుమణిగింది. సుబ్బారావు ఆఫీసుకు వెళ్లేందుకు తయారు ఆయేడు.

"వెళ్ళి వస్తాను, భారతీ!" అన్నాడు భార్యతో.

"ఉదయమనగా తినిపోతున్నారు. రెండుగంటలవేళ కాస్త కాఫీ

అది తీసుకోండి." భర్త ఆకలితో ఉండిపోతాడేమో అన్న బెంగ ఆమె మాటల్లో ధ్వనించింది.

"డబ్బు తెచ్చి పెడుతున్నన్నాళ్లూ ఆడవాళ్ల చూపే ఆప్యాయతకు అంతు ఉండదు." తనలో తనే గొణుక్కొన్నారు జానకిరామయ్య గారు.

"నేను వెళ్తున్నాను, నాన్నా!" వీధిగుమ్మంలో తండ్రితో అన్నాడు సుబ్బారావు.

"మంచిది, నాయనా! శుభం" అన్నారు!

"మీరీ రోజు ఇంట్లోనే కదూ, ఉంటారు? కొంచెం ఆ రాజుగాడి సంగతి చూడండి. మరీ ఎందుకూ పనికిరాకుండా తయారవుతున్నాడు." బాధ్యతను గుర్తుచేసేడు తనయుడు.

కూరలసంచి పట్టుకొని బజారుకు బయలుదేరేరు జానకిరామయ్య గారు. దోవలో కనిపించేడు చిన్నయ్యసెట్టి. "బాబుగారూ, నా బాకీ కొంచెం చెల్లు బెట్టాలి. పిల్లకి పెళ్లి చెయ్యాలనుకొంటున్నాను" అన్నాడు.

"అలాగే, చిన్నయ్యా! వచ్చేనెలలో అంతా సర్దుబాటు చేస్తాను" అన్నారు.

"తమరు అలా సెలవిస్తే ఎలా, బాబూ? ఏదైనా చెల్లుబెడితే ఈ నెల్లోనే పెట్టాలి. తమరు పించను పుచ్చుకొన్నారుట కదా" అన్నాడు. వచ్చే నెలలో అప్పు తీర్చేందుకు నీ దగ్గర సొమ్ముండి ఏడుస్తుందా—అని తనను ఆక్షేపిస్తున్నట్లు బాధపడ్డారు జానకిరామయ్యగారు.

"అలాగే లేవోయ్. రేపు మా ఇంటికిరా చూద్దాము" అన్నారు.

కూరలు కొనుక్కొని వస్తూంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది—ఆ వారం

లోనే చిట్టి పుట్టినరోజు వస్తున్నాదని. రంగయ్య కొట్టులో రెండుగజాల చీటీగుడ్డ తీసుకొందామని అడుగు పెట్టేరు.

జానకిరామయ్యగారు అతని పాత ఖాతాదారు. కార్యాలకు, కథలకు, మంచికి, చెడకు అన్నిటికీ అతనిదగ్గరే బట్టలు కొంటారు. వీలు చూచుకొని అప్పుడు కొంత, అప్పుడు కొంత బాకీ తీరుస్తుంటారు.

"రండి, బాబుగారూ! రండి రండి" అని ఆహ్వానించేడు రంగయ్య.

"ఏం, రంగన్నా, బాగున్నావా?" కుశల ప్రశ్న సేశారు జానకిరామయ్యగారు.

"ఆc, అదే బాగు. ఏటి బాబుగారూ, ఇలా దయచేసినారు? ఈ యేల ఆఫీసుకి పోలేదా?" అన్నాడు.

"ఊc" అన్నారు జానకిరామయ్యగారు ముక్తసరిగా.

"అవును మరిచేపోయేను. మీరు పింఛను పుచ్చుకొన్నారట కదా? నిన్న మా బావమరది చెప్పినాడు. "ఆరి కుర్రాడి కేదో ఉద్యోగం అయిందట ఇంక ఆరి అబ్బాయే ఇల్లు తిప్పాల' అన్నాడు."

అతని మాట పూర్తి కాకుండానే వచ్చేడు కేశవయ్య.

"ఏమండోయ్, జానకిరామయ్యగారూ! ఏమిటి విశేషాలు?" అన్నాడు.

"ఏమున్నాయి! కేశవయ్యా?"

"ఏమోయ్, రంగన్నా! వ్యాపారం బాగా సాగుతున్నాదా?" అన్నాడు కేశవయ్య.

"ఏం బాగో బాబూ! అరువుల్లో సొమ్ము వసూలు కాలేదు. విడి

పెందుకోవలసిన సరుకు స్టేషనులో పడి మూలుగుతున్నాది" అన్నాడు విస్మృహగా.

'రంగయ్య తెలివిగా ముందర కాళ్ళకు బంధంవేసేడు' అను కొన్నారు జానకిరామయ్యగారు.

కేశవయ్య తనకుకావలసిన రవికలగుడ్డ తీసుకొన్నాడు."వెళ్దామా. మీ రేమయినా కొనాలా?" అని ప్రశ్నించేడు.

"అబ్బే కొనేందు కేమీ లేదు. ఊరికే రంగయ్యని చూసిపోదా మని వచ్చేను. పదండి" అన్నారు తనూ కాలు కదుపుతూ.

ఇద్దరూ లోకాభిరామాయణం మాట్లాడుకొంటూ నడక సాగిస్తు న్నారు. నాలుగు రోడ్ల కూడలి దగ్గరికి చేరేసరికీ ఎదురుపడాది ఒక యాచ కుల గుంపు. యాచకులంటే ముష్టివాళ్ళు కాదు."అనాధాశ్రమం చందాలు, అగ్నిబాధితుల చందాలు" అంటూ పీక్కు తినే సంఘసేవకుల సము దాయం.

"తరువాత రండి" అన్నారు జానకిరామయ్యగారు.

"మీ కోసం ఇంతదూరం వచ్చేమండి. ఏదో తమకు తోచింది ఇచ్చి పంపండి. ఇంతవరకు తమదగ్గరికి వచ్చి వట్టి చేతులతో పోలేదు." అలవాటు పడిన మాటలను అప్పగించేరు వాళ్ళు.

"మళ్ళీ రమ్మంటే మీకు కాదుటయ్యా? ఇదివరలో ఇచ్చేవారంటే అర్జన ఉండేది; ఇచ్చేవారు. ఇప్పుడిచ్చేందుకు ఆయనదగ్గర ఏముం దయ్యా? వెళ్ళి వాళ్ల అబ్బాయిని అడగండి" అన్నాడు కేశవయ్య.

జానకిరామయ్యగారి అహం దెబ్బతింది. జేబులో చెయ్యిపెట్టి, ఉన్న ఒక్క అయిదు రూపాయల నోటూ వాళ్ల చేతిలో పెట్టేరు.

"పుచ్చిన మిరియాలయినా, జొన్నలకన్న నయం" అంటూ కేశ వయ్యవైపు ఫ్యతిరకరణగాచూస్తూ వెళ్లిపోయేరు వాళ్ళు.

ముందు రోజు జీతం సొమ్ము సందుగ పెట్టెలో పెట్టమని భార్యకు ఇస్తూ ఒకనోటుమాత్రం తనజేబులో వేసుకొన్నారు. ఆ నోటు తన పరువు నిలబెట్టం దనుకొన్నారు జానకిరామయ్యగారు.

*　　　*　　　*

ఇంట్లో కాలు పెడుతుంటే "సరోజ ఉత్తరం వ్రాసిందండీ" అన్నాది కామాక్షమ్మ.

"ఏమంటుం దేవిఃటి!" అన్నారు పై మీది వాణిని వంకెకు తగులుస్తూ.

"ఏమంటుంది? పెద్దవాళ్ళిద్దరూ ఆకతాయిగా తయారవుతున్నారుట. "మీ అల్లుడికి పొద్దల్లా ఆఫీసు పనితోనే సరిపోతుంది; నాకు చంటిముండ చెయ్యి దిగదు. మీరిప్పుడు కాళీగా ఉన్నారుకదా? కొన్నాళ్ళు నా దగ్గరికి వచ్చి ఉండకూడదా?' అంటుంది. 'మీకు స్థలం మార్పు ఉంటుంది: నా పిల్లలకు ఓ అక్షరంముక్కా వస్తుంది' అని వ్రాసింది" అన్నాది కామాక్షమ్మ.

"మంచిదే. ఉద్యోగం, సద్యోగంలేని తండ్రికి మంచి ఉద్యోగమే చూపించింది నీ కూతురు" అన్నారు అదోలా నవ్వుతూ.

"మీతో ఏ మాటన్నా మరీ రాద్ధాంతమండీ! ఏదో నాలుగురోజుల పాటు ఆ మిషతోనన్నా తనదగ్గరుంటారనే ఆశతో వ్రాసింది కానీ, అ మాత్రం దాని పిల్లలకు చదువు చెప్పేవారు దొరకరనా?" కూతురును వెనకేసుకు వచ్చింది కామాక్షమ్మ.

చిట్టి స్కూలునుండి వచ్చింది.

"తాతయ్యా! ఓ పాపలా ఇయ్యవూ, ఐస్‌క్రీమ్ కొనుక్కుంటాను" అన్నాది.

"ఇప్పుడే కదా, పాలు తాగేవు? కొంత సేపుపోయాక కొనుక్కొందువుగానిలే" అన్నారు.

"అది కాదు, తాతయ్యా, పక్కింటి రాము, సుందరి అందరూ తింటున్నారు, తాతయ్యా! నాక్కూడా కావాలి, తాతయ్యా! ఒక్కపావలా, తాతయ్యా!" చిట్టి ఒకటే గోల చేస్తున్నాది.

"ఏమిటే! చెబుతుంటే వినిపించుకోకుండా ఆ కాకిగోల? నీకిచ్చేందుకు తాతయ్యదగ్గర డబ్బు లెక్కడున్నాయి? పోయి మీ అమ్మని అడుగు." మనమరాలిని కసిరింది కామాక్షమ్మ.

అరాంగి తన అసమర్థతను ఎత్తి చూపినటు అనిపించింది జానకిరామయ్యగారికి. మనమరాలికి పావలా డబ్బు లిచ్చేందుకు తనకు ఆర్థిక స్తోమత లేదా? అతనిలో ఉక్రోషం ఉప్పెనగా లేచింది. జేబులో పెట్టిన చెయ్యి కాళీగా తిరిగివచ్చింది. ఉన్న సొమ్మంతా అనాథ శరణాలయం వాళ్ళకు ఇచ్చివేసిన సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చింది.

ఉండమ్మా, చిట్టీ! ఇప్పుడే ఇస్తాను" అంటూ గదిలో సందుగపెట్టె దగ్గరికి వెళ్లేరు.

'తన నెల్లాళ్ల కష్టారితం ఇంకా అందులో ఉంది. తన మనమరాలికి తను ఇవ్వదలుచుకొన్నంత ఇస్తాడు. తనకేం డబ్బులేదా' అనుకొంటూ ముందుకు వంగేరు జానకిరామయ్యగారు.

పెట్టెకు వేసిఉన్న తాళం అతన్ని పరిహసించింది.

"కామాక్షీ!" అతని కంఠం కోపంతో వణికిపోయింది.

"ఏమిటండీ, ఆ గావు కేకలు?" ఆయనకన్నా గట్టిగానే అరుస్తూ గదిలోకి వచ్చింది కామాక్షమ్మ.

"ఈ పెట్టెకు తాళం వెయ్యడం ఎప్పటినుండి?" ఆ ప్రశ్నలో ఖంగారు [illegible] లాడుతున్నాది.

"అబ్బాయి వెయ్యమన్నాడుట. భారతి వేసింది" అన్నాది ఆవిడ.

"అదే. ఎందుకు వెయ్యవలసి వచ్చింది అనే నా ప్రశ్న. నా జీవితంలో ఇంతవరకూ రాత్రిపూట గదికి తాళం వెయ్యడమే కాని, పెట్టెకు తాళం పెట్టలేదు. ఈ రోజు ఈ మార్పు ఎందుకు రావాలి?" అధికారయుతంగానే పలికింది అతని కంఠం.

"బాగుంది. ఉన్నకాస్త సొమ్మూ నడిరోడ్డుమీద పెట్టుకొంటే ఇంక ఇల్లు బాగుపడినట్లే. ఎవరు ఖర్చుపెట్టేరో, ఎంతఖర్చు పెట్టేరో, ఒక లెక్కా, పత్రం ఉండాలా. అక్కరలేదా? మీ అబ్బాయి వెయ్యమంటేనే వేసేను. మీ సొమ్ము కావలిస్తే తీసుకోండి. ఆ పెట్టెకుమాత్రం తాళంవేసే ఉండాలి" అన్నాది భారతి సన్నసన్నగా.

"ఇరవై ఏళ్లుగా లేని లెక్కాపత్రాలు నీ కొడుక్కి ఈ రోజు కావలసి వచ్చేయన్నమాట" అన్నారు కామాక్షమ్మతో.

"బాగుందండీ. నన్నంటే నాకేం తెలుస్తుంది? రేపటినుండి బరువు బాధ్యతలు మోయవలసినవాడు వాడే కదా" అన్నాది ఆమె.

"పదమ్మా, చిట్టీ! నా దగ్గర డబ్బులు లేవు. పోయి ఆడుకో" అన్నారు.

తాతయ్యను ఆ పరిస్థితుల్లో ఎన్నడూ చూడని చిట్టి బెంగపడింది.

"పోనీలే! తాతయ్యా. ఐస్‌క్రీమ్ వాడు వెళ్ళిపోయేడు. రేపు కొను క్కొంటాలే" అని తాతను సమాధాన పెట్టింది.

* * *

వీధి అరుగుమీద చాపపై నడ్డి వాల్చేరు జానకిరామయ్యగారు సాయంకాలం నాలుగుగంటలు కావస్తున్నాది. కంచు గ్లాసులో మజ్జిగ

తేట తీసి పట్టుకు వచ్చింది, కామాక్షమ్మ. ఆమె రాక గమనించికూడా ఆయన మాట్లాడలేదు.

"శాస్త్ర దాహం పుచ్చుకొంటారేమిటి?" అన్నాది.

"అంటే?" అర్థం కానట్లే ప్రశ్నించేరు.

"పంచదార, కాఫీగుండ చాలా ప్రియంగా ఉన్నాయి. యింట్లో ఇంక రెండవపూట కాఫీలు వద్దన్నాడు పెద్దాడు. ఏదో ఒకటి తాగడం మీకు అలవాటుకదా అవి, మజ్జిగతేట తెచ్చేను" అన్నాది కామాక్షమ్మ.

ఆయన ఆదోలా నవ్వుతూ "ఇన్నిసంవత్సరాల నా సాహచర్యంలో నేను మజ్జిగతేట తాగడం ఎప్పుడయినా చూసేవా, కామాక్షీ?" అన్నారు. ఆమే మాట్లాడలేదు.

"అక్కరలేదు. ఉంచు. రాత్రి భోజనాలలోకి పనికివస్తుంది" అన్నారు.

ఆమె ఇంకా అక్కడే నించుంది.

ఆయన గోడ వైపు తిరిగి పడుకొన్నారు.

ఆరు గంటలయింది. ఇంకా పేపరు కుర్రాడు రాలేదు.

"బహుశా ఈ రోజునుండి వద్దని చెప్పి ఉంటారు. లేకపోతే ఈపాటికి తేవలసిందే' అనుకొన్నారు.

సుబ్బావధానిగారు గుమ్మంలో నించున్నారు.

"రండి రండి" అన్నారు జానకిరామయ్యగారు.

"అలా పార్కుదాకా పోయివద్దాము, రండి" అన్నారు అవధానిగారు.

"ఎక్కడికీ కదలాలని లేదండీ!"

"ఉదయంనుండి ఇంట్లోనేగా కూర్చున్నారు? పదండి. కాస్సేపు సకాలు గాలిని పీస్తే, ఒంటికి మంచిది" అన్నారు.

"పదండి" అంటూ తలకింద ఉన్న తుండుగుడ్డ దులిపి బుజంపై వేసుకొంటూ, వీధిలోకి వచ్చేరు జానకిరామయ్యగారు.

* * *

కను చీకటి పడుతుండగా ఇద్దరూ తిరిగివచ్చేరు. గుమ్మం ఎక్కిన జానకిరామయ్యగారు "మళ్లీ రేపు కలుదామండీ. నమస్కారం" అని అవధానిగారిని సాగనంపి చావిట్లోకి వచ్చారు.

"మీ కెక్కడినుండో రిజిష్టరీ ఉత్తరం వచ్చిందండీ" అన్నాది కామాక్షమ్మ.

నిర్లిప్తంగా ఆమె చేతిలోని కవరు అందుకున్నారు. పక్కన ఉన్న హరికేను లాంతరు ఎత్తి పటుకొన్నాది ఆమె.

చదవడం పూర్తిచేసి మళ్ళీ కవరులో పెట్టేరు జానకిరామయ్యగారు.

"ఎక్కడనుంచేమిటి?" కామాక్షమ్మ ప్రశ్నించింది.

"నీకు సంబంధించింది కాదు." జవాబు చెప్పేరు. ఆమె దీపాన్ని గజానికి తగిల్చి వెళ్లిపోయింది.

అది అతని ఉద్యోగ కాలాన్ని మరి రెండుసంవత్సరాలు పొడిగిస్తూ, అధికారులు పంపిన తాఖీదు. పోస్టువారి దయాధర్మంవల్ల, అది వాటు చొప్పున ఆరు రోజులు ఆలస్యంగా చేరింది. తలుచుకొంటే మరి కొంతకాలం తను ఆర్జించగలడు. కాని, ఎవరికోసం ఆర్జించాలి? ఈ వర్తమానం సకాలంలో అంది ఉంటే ఈ ఆలోచనే వచ్చేది కాదు. కాని ఈనాడు ఆలోచించకుండా ఉండలేకపోయేడు.

ఇన్నేళ్ళపాటు తనరక్త మాంసాలను డబ్బుగా మార్చి భార్యాబిడ్డలను పోషించేడు. ఆదర్శాలను అవలిక్కి నెట్టి అవమానాలను సహిస్తూ,

ధనార్జనే ధ్యేయంగా పెట్టుకొని పాటుపడ్డాడు.తనఒక గుప్పెడు పొట్టనింపు కొనేందుకు ఇంత పరిశ్రమించాలా? ఇన్ని అన్యాయాలు చెయ్యాలా? ఎవరి బాగుకోసం తాను ఇంతగా పరిశ్రమించి, ఇంత నైచ్యానికి గురయి జీవితం గడుపుతూ వచ్చేడో, ఆ భార్యాబిడ్డలు తనపట్ల చూపుతున్న ఆప్యా యత, తన సంపాదన సన్నగిల్లిందని తెలియగానే తనకు చూపుతున్న ఆదరం తెలుసుకొన్నమీదట, ఇంకా తను ఉద్యోగం చెయ్యవలసిన అవ సరం ఉందా?

లేదు. అక్కరలేదు. వారికి కావలసింది డబ్బు. మనిషి విలువను డబ్బుతోనే వారు కొనగలరు. 'మనిషిని మనిషిగా గౌరవించలేని వీరి కోసం తను కష్టించబోవడంలేదు.' దృఢంగా తీర్మానించుకొన్నారు జానకి రామయ్యగారు.

చేతిలోని కాగితాన్ని ఉండగా చుట్టి వీధిలోకి విసిరివేసేరు, ఎదు రుగా వస్తున్న చిట్టికి తగిలింది ఆ కాగితం.

"బలే, తాతయ్యా! నన్ను కొడుతున్నావేంటి?" అంటూ అతనిదగ్గ రికి వచ్చింది చిట్టి.

తాతయ్య ఎప్పటిలా తనను నవ్వుతూ చేతుల్లోకి తీసుకోలేదు. ఆ దీపపు క్రీనీడలో అతనిముఖం వాడిఉండడం ఆ పిల్ల గ్రహించింది.

తాతయ్య మధ్యాహ్నం తనదగ్గర డబ్బులు లేవన్నాడు. అందుకే సరిగా లేడనుకొంది. గబగబాపోయి; తాను దాచుకొన్న పది నయాపైసల నాణెం తెచ్చింది.

దానిని ఆయన చేతిలోపెడుతూ, "తాతయ్యా! నీకు డబ్బులేకపోతే ఏం? నా దగ్గర ఉన్నాది. ఇంద. తీసుకో. నాకు లేకపోయినప్పుడు నువ్వు ఇవ్వలా? ఇప్పుడు నేను ఇస్తాను" అన్నాది.

ఆమె మాటలతో ఆ వృద్ధుని కళ్లలో నీళ్లు తిరిగేయి.

"ఏడవకు, తాతయ్యా! అమ్మ కొనుక్కొందుకు డబ్బు లిస్తుందా అదంతా నీకే ఇచ్చేస్తాను" అన్నాది.

"నా బంగారు తల్లే" అంటూ చిట్టిని చేతుల్లోకి తీసుకొన్నారు జానకిరామయ్యగారు.

"తాతయ్యా, తాతయ్యా! ఈ రోజు లెక్కల్లో నాకు పదిమార్కులు వచ్చేయి. నావన్నీ రైటే. నేను బాగా చదువుకొని, పెద్ద దాన్నయి ఉద్యోగం చేస్తాను ఇన్నిరూపాయలు జీతము తెచ్చి అంతా నీకే యిచ్చేస్తాను" అన్నాది ఆయనకు కన్నీటిని తన చిన్న ఫ్రాకుతో తుడుస్తూ.

"అలాగే నమ్మా, చిట్టీ! మరి ఏడవను నీలాంటి బంగారుతల్లి ఉండగా నాకు కొదవేమిటమ్మా! అన్నారు.

తాతయ్యకు ఈ బుగ్గా ఆ బుగ్గా రెండుముద్దులిచ్చి, ఒడిలోనుంచి దిగిపోయింది చిట్టి.

చిట్టి చేతిలోని కాగితాన్ని సాపుచేసి కవర్లో ఉంచి, పదిలంగా జేబులో పెట్టుకొన్నారు జానకిరామయ్యగారు.

....o....